

הסוגיא השביעית: 'חצר' (נב ע"ב-נג ע"א)

ולא היה חצר בירושלים.

[1] תנא: אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה.

ברייתא

מסורת התלמוד

[1] ירושלמי סוכה ה ג, נה ע"ב.

תקציר

סוגיא זו היא כולה ברייתא קצרה, ולפיה בררו נשים חטים לאור מנורות בית השואבה. מהשואבה לברייתא מקבילה בירושלמי סוכה ה ג מתברר שהנוסח הקדום יותר נשתמר דווקא בבבלי. הנוסח שבירושלמי הורחב לאור פסק ההלכה של רבי יהושע בן לוי המובא בירושלמי שם.

מהלך הסוגיא ותולדותיה

לפי משנה סוכה ה ג "לא היתה חצר בירושלים שלא היתה מאירה מאור בית השואבה". בהקשר לכך מובאת ברייתא בסוגיא שלנו ולפיה "אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה". מן הבבלי משתמע שאין כאן אלא המשך התיאור המופלג של מנורות שמחת בית השואבה – לא זו בלבד שהמנורות היו גדולות וגבוהות ומלאות שמן שהועלה בסולמות גבוהים על ידי ילדים אתלטיים מפרחי כהונה, ולא זו בלבד שכל חצר בירושלים הייתה מוארת מאור המנורות הללו, אלא אור זה שימש את הנשים בביררת חטים, מלאכה דקדנית המצריכה הבחנה בין יסודות קטנים ביותר, מה שמצריך בדרך כלל אור רב.

אך במקבילה בירושלמי סוכה ה ג, נה ע"ב, נשתמרה גירסא ארוכה יותר של ברייתא זו, וההקשר שונה לחלוטין:

תני: לא היה חצר בירושלם שלא היתה מאירה מאור בית השואבה.

תני: יכולה אשה לבור חטיה לאור המערכה ולא היו מועלות.

לא? דאמר ר' יהושע בן לוי: הריח והמראה והקול אין בהן מעילה.

ששה קולות היו נשמעים מיריחו: מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח, מיריחו היו שומעין קול המגריף, מיריחו היו שומעין קול העץ שעש' בן קטי' מוכני לכיו', מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז, מיריחו היו שומעין קול החליל, מיריחו היו שומעין קול הצילצל, וי"א אף קולו של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם ביום הכיפורים.

מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת. אמר רבי לעזר בן דלגיי: עזים היו לבית אבא בהרי אכוור והיו מתעטשות מריח פיטום הקטורת.

הווה אומר, ברירת החטים אינה מוזכרת בברייתא שבירושלמי כדי להפליג בתיאור החצרות המוארות, אלא כדי להסביר שניתן היה להשתמש באור שבחצרות ללא חשש מעילה, למשל לשם ברירת חטים. עניין זה מוסבר במימרת רבי יהושע בן לוי שלפיה הריח והמראה והקול אין בהם מעילה. האור של בית השואבה הוא דוגמה למראה, והירושלמי מביא דוגמאות לשישה קולות וריח אחד שהיו מגיעים מן העבודה אל יריחו כדי להדגים את ההנאה שנהנו זרים עד יריחו מן הקול והריח של הקדשות.¹

אפשר שבבבלי תמצתו את הברייתא שבירושלמי ודילגו על עניין המעילה משום שרצו להשתמש בביררת החטים כדי להדגים את היקף השימוש באור של בית השואבה בחצרות ירושלים. אך נראה יותר ההפך: במקור הובא עניין ברירת החטים בברייתא קצרה דוגמת זו שבבבלי כדי להדגים את היקף השימוש באור של בית השואבה בחצרות ירושלים. אך עורכי הסוגיא שבירושלמי סברו שמי שישמע את הברייתא הזאת יחשוש למעילה, ולכן ניסחו מחדש את הברייתא כדי לציין מפורשות ש"אשה יכולה לברור" ו"לא היו מועלות", לאור ההלכה של רבי יהושע בן לוי.

1 מימרת רבי יהושע בן לוי מובאת בבבלי פסחים כו ע"א בייחוס: "אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא. הבבלי מגביל מאד את ההלכה הזאת ומדייק "מעילה הוא דליכא, הא איסורא איכא". אך מכאן מוכח שהירושלמי חולק על הבבלי, ולא כפי שדחקו לפרש התוספות כאן, סוכה נג ע"א, ד"ה אשה.